

Wynikowy plan dydaktyczny nauczania geografii w trzyletniej szkole ponadgimnazjalnej

KLASA I

	Dział	Temat lekcji	Środki dydaktyczne i metody pracy	Przewidywane osiągnięcia ucznia w zakresie podstawowym	Przewidywane osiągnięcia w zakresie rozszerzonym
Podstawy korzystania z różnorodnych źródeł informacji geograficznej	Metody zbierania informacji	Miejsce wiedzy geograficznej w życiu człowieka.	<p>Płyta CD-ROM (Geografia. Ziemia – system przyrodniczy) *</p> <p>Realizacja ścieżki czytelniczej i medialnej: Tradycyjne i nowoczesne źródła informacji.</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna różne źródła informacji, – zna podstawowe metody zbierania informacji, – rozumie przydatność badań geograficznych w życiu codziennym, – rozumie konieczność selekcji danych, – potrafi dokonać selekcji danych i ocenić ich wiarygodność; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna metody przetwarzania materiału źródłowego, – rozumie funkcjonowanie systemu przyrodniczego Ziemi, – rozumie związek geografii z innymi naukami, – rozumie znaczenie GIS dla nauk geograficznych, – potrafi przedstawić rozwój geografii jako nauki, – potrafi podać przykład praktycznego zastosowania nauk geograficznych, – potrafi wybrać właściwą metodę badawczą do danego zagadnienia;
	Wiarygodność i przydatność danych	Mapa – głównym źródłem informacji geograficznej.	<p>Różne rodzaje map *</p> <p>Realizacja ścieżki czytelniczej i medialnej: Współczesne media – rozumienie ich roli we współczesnym świecie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zna cechy dobrej mapy, – rozumie zależność treści mapy od skali, – rozumie znaczenie mapy w nauczaniu geografii i życiu, – potrafi czytać mapę, – potrafi lokalizować miejsca na mapie, – dokonuje obliczeń matematycznych z wykorzystaniem skali; 	<ul style="list-style-type: none"> – zna różne kryteria i rodzaje map, – rozumie różnicę między siatką kartograficzną a geograficzną, – rozumie istotę generalizacji treści mapy, – potrafi czytać i interpretować treści map;
	Odwzorowania kartograficzne i ich zastosowanie.	Odwzorowania kartograficzne.	<p>Płyta CD-ROM *</p> <p>Rozpoznawanie odwzorowań kartograficznych na mapach w atlasie – ćwiczenia praktyczne w przeliczaniu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zna kryteria i rodzaje klasycznych odwzorowań kartograficznych, – potrafi wyjaśnić przyczyny zniekształceń siatek kartograficznych; 	<ul style="list-style-type: none"> – zna metody konstruowania siatek kartograficznych, – zna odwzorowania umowne, – potrafi obliczyć powierzchnię, wykorzystując skalę mapy, – potrafi rozpoznać odwzorowanie, w którym została wykonana dana mapa, – rozumie zależność między rodzajem odwzorowania a praktycznym zastosowaniem danej mapy;

Podstawy korzystania z różnorodnych źródeł informacji geograficznej	Metody prezentacji kartograficznej	Metody kartograficzne a treść mapy.	Ćwiczenia praktyczne w rozpoznawaniu metod kartograficznych.	<ul style="list-style-type: none"> – zna znaki topograficzne: punktowe, liniowe oraz powierzchniowe na mapach, – zna metody kartograficzne służące do przedstawiania treści na mapach, – potrafi rozpoznać metody kartograficzne, – rozumie konieczność przedstawiania wybranych treści danymi metodami kartograficznymi; 	<ul style="list-style-type: none"> – zna kryteria różnicowania znaków kartograficznych, – rozumie zasady interpolacji, – rozumie wpływ metody kartograficznej na interpretację treści mapy, – potrafi rozpoznać i zinterpretować metody kartograficzne, – potrafi dobrać do danego problemu właściwą metodę kartograficzną;
	Wiedza geograficzna w życiu codziennym	Wykres jako uzupełnienie treści mapy.	<p>Płyta CD-ROM *</p> <p>Wykres, profil i przekrój geologiczny</p> <ul style="list-style-type: none"> – wykonywanie oraz interpretacja ćwiczenia praktyczne. 	<ul style="list-style-type: none"> – zna sposoby prezentacji treści geograficznych, – zna zasady konstrukcji wykresów liniowych – rozumie pojęcia: <i>rysunek, schemat, tabela, tablica,</i> – potrafi zestawić dane statystyczne w tabelę, – potrafi wykonać wykresy liniowe; 	<ul style="list-style-type: none"> – zna zasady konstrukcji wykresów grupowanych i strukturalnych, – rozumie różnicę między przekrojem a profilem, – potrafi interpretować i wykresy, i tabele, – potrafi do wybranych treści wykonać rysunek i schemat, – potrafi wykonać profil hipsometryczny, – potrafi interpretować przekrój geologiczny i profil glebowy, – potrafi prezentować w różnych formach wyniki swoich badań, – potrafi skonstruować ankietę lub kwestionariusz;
Funkcjonowanie systemu przyrodniczego Ziemi	Powstanie i ewolucja Ziemi	Powstanie i budowa Wszechświata.	<p>Płyta CD-ROM *</p> <p>Ścieżka czytelnicza i medialna – analiza porównawcza wybranej informacji z różnych źródeł.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zna hipotezę powstania i budowę Wszechświata i Układu Słonecznego, – rozumie rolę tlenu w tworzeniu się życia na Ziemi, – potrafi scharakteryzować miejsce Ziemi we Wszechświecie i Układzie Słonecznym, – potrafi wskazać ważne wydarzenia w ewolucji Ziemi; 	<ul style="list-style-type: none"> – zna dowody potwierdzające przyjętą hipotezę powstania świata, – rozumie mechanizm wytwarzania tlenu przez sinice, – potrafi przedstawić ewolucję lądów i oceanów, – potrafi wskazać przyczyny występowania okresów lodowcowych w dziejach Ziemi;
	Ruchy Ziemi i ich następstwa	Ruchy Ziemi i ich następstwa.	<p>Płyta CD-ROM *</p> <p>Wykonywanie i interpretacja rysunków oświetlenia Ziemi w ciągu roku.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zna mechanizm ruchu obrotowego i obiegowego Ziemi, – rozumie wpływ ruchów Ziemi na czas i klimat, – potrafi wymienić następstwa ruchów Ziemi; 	<ul style="list-style-type: none"> – zna miejsce Ziemi we Wszechświecie i Układzie Słonecznym – rozumie przyczyny zróżnicowania oświetlenia Ziemi w ciągu roku, – rozumie mechanizm występowania zaćmienia Słońca i Księżyca, – potrafi omówić za pomocą rysunków zagadnienie oświetlenia Ziemi w ciągu roku;

Funkcjonowanie systemu przyrodniczego Ziemi	Sfery Ziemi	Środowisko przyrodnicze Ziemi.	Zdjęcia przedstawiające krajobrazy naturalne i przestrzeń geograficzną – realizacja ścieżki ekologicznej – ekonomiczne i społeczne aspekty związków między środowiskiem a człowiekiem.	– zna sfery tworzące krajobraz, – zna pojęcia: <i>krajobraz naturalny</i> i <i>antropogeniczny, przestrzeń geograficzna</i> , – rozumie współzależność sfer w tworzeniu krajobrazu, – potrafi podać przykłady zależności na linii człowiek-przyroda;	– zna etapy rozwoju środowiska przyrodniczego na Ziemi, – zna pojęcia: <i>determinizm</i> i <i>nihilizm geograficzny</i> , – rozumie pojęcia: <i>przestrzeń geograficzna, powłoka krajobrazowa, ekosystem</i> – potrafi ocenić stopień zależności człowieka od warunków przyrodniczych;
	Datowanie i odtwarzanie wydarzeń geologicznych	Dzieje Ziemi.	Płyta CD-ROM * Ścieżka czytelnicza i medialna: Tradycyjne i nowoczesne źródła informacji.	– zna metody określające wiek skał, – zna pojęcia: <i>datowanie, wiek względny i bezwzględny, skamieniałość przewodnia, okres geologiczny, era, eon</i> , – rozumie różnicę między wiekiem względnym a bezwzględnym, – potrafi czytać tablicę stratygraficzną;	– wie, na czym polegają wybrane metody datowania, – rozumie założenia metody izotopowej, – potrafi wymienić ważne wydarzenia w dziejach Ziemi, – potrafi wskazać minimum trzy przykłady skamieniałości przewodnich, – potrafi odtworzyć na podstawie przekroju geologicznego wydarzenia geologiczne;
	Budowa wewnętrzna Ziemi	Budowa wewnętrzna Ziemi.	Płyta CD-ROM * Minerały i skały – ćwiczenia w ich rozpoznawaniu.	– zna budowę wewnętrzną Ziemi, – zna pojęcia: <i>litosfera, astenosfera, strefa nieciągłości, sial, sima, nife</i> , – zna rodzaje skał ze względu na pochodzenie, – rozumie różnicę między stopniem a gradientem geotermicznym, – rozumie różnicę między minerałem a skałą, – potrafi rozpoznać podstawowe skały budujące skorupę ziemską;	– wie, skąd czerpiemy wiedzę o budowie wewnętrznej Ziemi, – zna zmiany wartości ciśnienia i temperatury we wnętrzu Ziemi, – zna pojęcia: <i>magma, intruzja, płyta litosfery, izostazja, terrany</i> , – rozumie znaczenie astenosfery dla procesów endogenicznych, – potrafi omówić cechy poszczególnych sfer, – potrafi omówić warunki powstawania różnych typów skał, – potrafi omówić właściwości minerałów, – potrafi rozróżnić podstawowe rodzaje skał;
	Tektonika płyt litosfery	Teoria tektoniki płyt litosfery	Płyta CD-ROM * Różne źródła tekstowe, film; wykład, ćwiczenia praktyczne. Ścieżka czytelnicza i medialna: Tradycyjne i nowoczesne źródła informacji.	– zna teorię dryfu kontynentów i prądów konwekcyjnych, – zna nazwy i rozmieszczenie płyt litosfery, – rozumie odrębną budowę płyty kontynentalnej i oceanicznej, – potrafi wskazać związki między ruchami płyt litosfery a procesami endogenicznymi;	– zna położenie kontynentów w przeszłości i w przyszłości, – wie, że istnieje teoria terranów, – rozumie procesy zachodzące na obrzeżach płyt litosfery, – potrafi omówić teorię tektoniki płyt litosfery – potrafi wyjaśnić ekspansję dna oceanicznego;

Funkcjonowanie systemu przyrodniczego Ziemi	Wulkanizm na świecie	Wulkanizm na świecie.	Płyta CD-ROM * Ścieżka czytelnicza i medialna (7-9): Analiza porównawcza wybranej informacji zaczerpniętej z różnych źródeł.	<ul style="list-style-type: none"> – zna klasyfikację wulkanów ze względu na produkty erupcji, – rozumie różnicę między zjawiskami plutonicznymi a wulkanicznymi, – potrafi nazwać części wulkanu, – potrafi wskazać obszary występowania wulkanów; 	<ul style="list-style-type: none"> – zna klasyfikację wulkanów ze względu na przebieg erupcji, – rozumie zależność kształtu wulkanu od rodzaju magmy, – potrafi rozróżnić rodzaje intruzji na rysunkach, – potrafi omówić zjawiska towarzyszące wulkanom;
	Trzęsienia ziemi i ich następstwa.	Trzęsienia ziemi i ich następstwa.	Film * Płyta CD-ROM	<ul style="list-style-type: none"> – zna przyczyny i rodzaje trzęsień ziemi, – rozumie wpływ trzęsień na rzeźbę powierzchni ziemi, – potrafi wskazać obszary sejsmiczne, asejsmiczne i panejsmiczne, – zna skale pomiaru siły trzęsienia ziemi; 	<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcia: <i>obszar mikrosejsmiczny, makrosejsmiczny, obszar epicentryczny</i>, – rozumie zależność siły trzęsienia od odległości od epicentrum, – potrafi wskazać skutki trzęsień ziemi;
	Ruchy górotwórcze	Ruchy górotwórcze.	Film * Płyta CD-ROM	<ul style="list-style-type: none"> – zna nazwy i wiek fałdowań w dziejach Ziemi, – rozumie różnicę między górami fałdowymi a zrębowymi, – potrafi wskazać przykłady pasm górskich pochodzących z różnych okresów geologicznych; 	<ul style="list-style-type: none"> – zna etapy rozwoju geosynkliny, – zna fazy tektoniczne w fanerozoiku, – rozumie powstawanie dyslokacji, – potrafi wyjaśnić genezę i skutki procesów górotwórczych;
	Czynniki i procesy egzogeniczne	Wietrzenie jako czynnik rzeźbotwórczy. Zjawiska krasowe. Ruchy masowe.	Ćwiczenia w rozpoznawaniu zjawisk krasowych i ruchów masowych na zdjęciach i rysunkach	<ul style="list-style-type: none"> – zna rodzaje wietrzenia, – zna formy krasu zewnętrznego i wewnętrznego, – rozumie znaczenie pojęć: <i>abrazja, korazja, deflacja, erozja, akumulacja</i>, – rozumie, na czym polega proces geologiczny, – rozumie różnicę między osuwiskiem i obrywem, – potrafi rozpoznać na ilustracji formy krasowe – potrafi wskazać na mapie obszary występowania krasu, – potrafi podać przykłady obszarów o nasileniu ruchów masowych; 	<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcia: <i>detersja, detrakcja, egzaracja, sufozja</i>, – rozumie proces krasowienia skał i jego fazy, – rozumie przyczyny ruchów masowych na stoku, – potrafi ocenić i prognozować skutki naruszenia równowagi stoku przy ruchach masowych, – potrafi zinterpretować intensywność wietrzenia w różnych strefach klimatycznych;
	Atmosfera – ochronna powłoka Ziemi	Budowa atmosfery.	Film * Płyta CD-ROM	<ul style="list-style-type: none"> – zna budowę, zasięg i skład chemiczny atmosfery, – rozumie ochronną rolę atmosfery dla człowieka, – potrafi interpretować zmiany temperatury w atmosferze; 	<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcia: <i>heterosfera i homosfera</i>, – zna lokalizację i rolę ozonosfery i jonosfery oraz warstw przejściowych, – rozumie znaczenie ozonu dla życia na Ziemi – rozumie związek między istnieniem tlenu a przyrodą ożywioną, – potrafi opisać poszczególne warstwy atmosfery, – wyjaśnia przyczyny zmian składu chemicznego atmosfery;

Funkcjonowanie systemu przyrodniczego Ziemi	Promieniowanie słońca i jego skutki	Wpływ temperatury na inne elementy klimatu.	<p>Płyta CD-ROM *</p> <p>Ścieżka ekologiczna – współczesny system gospodarki światowej i jego wpływ na degradację zasobów środowiska.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zna czynniki wpływające na wartość temperatury na Ziemi, – zna pojęcia: <i>amplituda</i>, <i>adiabaticzne zmiany temperatury</i>, <i>albedo</i>, – potrafi wskazać przykłady wpływu temperatury na inne składniki klimatyczne; 	<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcie: konwekcja termiczna, – rozumie wpływ temperatury na przebieg innych procesów atmosferycznych, – rozumie, na czym polegają adiabaticzne zmiany temperatury, – potrafi wskazać obszary o dużym i małym nasłonecznieniu na świecie, – potrafi interpretować pionowy i poziomy rozkład temperatury na Ziemi, – potrafi wyjaśnić zjawisko inwersji termicznej;
	Przyczyny krążenia mas powietrza	Masy powietrza na Ziemi.	Wykonanie i interpretacja rysunku dotyczącego występowania określonych rodzajów mas powietrza na Ziemi.	<ul style="list-style-type: none"> – zna rodzaje i obszary tworzenia się mas powietrza, – rozumie różnicę między powietrzem morskim a lądowym, – potrafi wskazać na mapie obszary poszczególnych mas powietrza; 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi charakteryzować typy mas powietrza, – potrafi omówić wpływ mas powietrza na klimat danego obszaru;
	Fronty atmosferyczne	Fronty atmosferyczne i towarzyszące im zjawiska pogodowe.	<p>Płyta CD-ROM *</p> <p>Metoda ćwiczeniowo-problemowa</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zna warunki tworzenia się frontów ciepłych i chłodnych, – rozumie zmienność pogody wywołanej frontami atmosferycznymi, – potrafi wskazać obszary występowania frontów atmosferycznych na Ziemi; 	<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcie: <i>front zokludowany</i>, – zna typy chmur towarzyszące frontom ciepłym i chłodnym, – rozumie zróżnicowanie pogody w strefie frontu ciepłego i chłodnego, – potrafi określić wpływ frontów atmosferycznych na zmiany pogodowe;
	Układy baryczne i ich wpływ na wiatry	Układy baryczne i wiatry na Ziemi.	<p>Płyta CD-ROM *</p> <p>Praca z mapą synoptyczną</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zna typy układów barycznych, – zna rozmieszczenie wyżów i niżów barycznych na Ziemi, – zna typy wiatrów, – rozumie mechanizm tworzenia się prądów wstępujących i zstępujących powietrza, – rozumie monsunową i pasatową cyrkulację powietrza, – potrafi opisać powstawanie fenu, wiatru dolinnego i górskiego, bryzy, monsonu letniego i zimowego oraz pasatów; 	<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcie: <i>tendencja baryczna</i>, – potrafi podać nazwy wiatrów lokalnych, – rozumie wpływ ośrodków barycznych na wiatry, – rozumie mechanizm powstawania wiatrów cyklonalnych i tunelowych, – potrafi rozpoznać na mapie synoptycznej typ układu barycznego, – potrafi wskazać obszary występowania cyklonów, – potrafi za pomocą rysunku przedstawić mechanizm tworzenia się fenu i cyklonu;

Funkcjonowanie systemu przyrodniczego Ziemi	Chmury i towarzyszące im zjawiska	Rodzaje chmur i opadów na świecie.	<p>Obserwacje w terenie; płyta CD-ROM – tutaj atlas chmur.</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna rodzaje chmur wg wysokości, – zna rodzaje opadów i osadów, – rozumie mechanizm tworzenia się opadu, – potrafi na zdjęciach rozpoznać <i>cirusy, stratusy, i cumulusy</i> – potrafi wskazać różnicę między opadami i osadami, – potrafi na mapie wskazać obszary o dużych i małych opadach w ciągu roku; 	<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcia: <i>ruchy ślizgowe, falowe, konwekcyjne</i>, – rozumie, na czym polega zjawisko tworzenia się chmur, – potrafi wskazać przykłady wpływu opadów atmosferycznych na życie i działalność człowieka; 	
	Zjawiska pogodowe na świecie	Obserwacje pogody.	<p>Ćw. praktyczne, np. prowadzenie tygodniowego dzienniczka obserwacji; analiza mapy synoptycznej, ocena wiarygodności prognozy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zna przyrządy meteorologiczne i zasady obserwacji pogody, – rozumie, dlaczego w strefie międzyzwrotnikowej występuje duże parowanie, – potrafi wskazać obszary występowania powodzi i suszy; 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie przyczyny powstawania zjawiska El Niño, – potrafi wyjaśnić zjawisko ENSO, – potrafi ocenić zmiany spowodowane zimną fazą ENSO;
	Zróżnicowanie klimatyczne Ziemi	Zróżnicowanie klimatyczne na świecie.	<p>Płyta CD-ROM *</p> <p>Ścieżka ekologiczna – zagrożenia cywilizacyjne związane z energetyką; analiza klimatogramów i danych tabelarycznych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcia: <i>pogoda i klimat</i>, – zna czynniki klimatotwórcze: meteorologiczne i niemeteorologiczne, – rozumie, na czym polega strefowość klimatyczna, – potrafi podać przykłady oddziaływania prądów morskich na klimat; 	<ul style="list-style-type: none"> – zna inne klasyfikacje czynników klimatycznych, – zna pojęcia: <i>mikro-, topo-, mezo- i makroklimat, termiczne pory roku</i>, – rozumie wpływ pogody na działalność ludzi, – potrafi ocenić i prognozować wpływ klimatu na rozmieszczenie i działalność ludzi – potrafi wyjaśnić modę na „krioterapię”;
	Pogoda i klimat	Prognozowanie pogody.	<p>Praca z różnymi źródłami informacji + mapa synoptyczna.</p> <p>Ścieżka czytelnicza i medialna: Tradycyjne i nowoczesne źródła informacji</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zna nazwy i orbity satelitów meteorologicznych, – rozumie zjawisko efektu cieplarnianego, – potrafi dokonać podstawowych pomiarów elementów pogody, – potrafi obliczyć na podstawie danych amplitudę, średnią temperaturę, – potrafi odczytać prognozę z mapy synoptycznej; 	<ul style="list-style-type: none"> – zna historię i współczesną sieć badań meteorologicznych, – zna zasięgi obserwacji poszczególnych satelitów meteorologicznych, – rozumie znaczenie analogów klimatycznych, – potrafi interpretować dane meteorologiczne i prognozować pogodę na podstawie danych, – potrafi wskazać przyczyny zmian klimatycznych na świecie, – potrafi scharakteryzować dany typ klimatu na podstawie danych;

Funkcjonowanie systemu przyrodniczego Ziemi	Zróżnicowanie regionalne bilansu wodnego	Regionalne zróżnicowanie bilansu wodnego na świecie.	Praca z podręcznikiem. Interpretacja rysunków dotyczących obiegu wody w przyrodzie.	– zna pojęcia: <i>bilans wodny, retencja, wieczna zmarzlina</i> – rozumie, od czego zależy bilans wodny, – potrafi zinterpretować schemat krążenia wody na Ziemi;	– zna strefową różnorodność bilansów wodnych, – rozumie zależność między ilością opadów a temperaturą i ciśnieniem, – potrafi porównać ilość opadu i parowania w różnych szerokościach geograficznych;
	Wody Oceanu Światowego	Wody Oceanu Światowego.	Płyta CD-ROM * Analiza map tematycznych w atlasie. Ścieżka czytelnicza medialna : Analiza porównawcza informacji pochodzących z różnych źródeł.	– zna skład chemiczny wody morskiej, obszary największego i najmniejszego zasolenia, – potrafi wskazać przebieg prądów morskich na poszczególnych oceanach, – rozumie przyczyny różnic w zasoleniu oceanów, – potrafi wyjaśnić mechanizm falowania, przyływów i odpływów morza;	– zna kierunki przemieszczania się wód o różnym stopniu zasolenia w oceanach, – zna różne rodzaje fal morskich, – rozumie znaczenie pływów w działalności człowieka, – potrafi wyjaśnić zjawisko upwellingu, – potrafi odróżnić przyływy syzygijne od kwadrowych, – potrafi wyjaśnić wpływ prądów morskich na klimat wybrzeży;
	Rzeźbotwórcza działalność morza	Działalność rzeźbotwórcza morza.	Płyta CD-ROM * Film, analiza zdjęć – rozpoznawanie typów wybrzeży na podstawie mapy.	– zna skład chemiczny wody morskiej, – zna pojęcia: <i>brzeg, wybrzeże, plaża, klif, platforma abrazyjna</i> , – zna typy wybrzeży;	– zna efekty działalności fal morskich, – potrafi rozpoznawać na mapach typy wybrzeży, – potrafi określać przydatność gospodarczą różnych typów wybrzeży;
	Rzeźbotwórcza działalność rzeki	Ustroje rzeczne na świecie.	Ćwiczenia na podstawie różnych źródeł informacyjnych	– zna pojęcia: <i>źródło, ujście, dorzecze, dział wodny, zlewisko, ustrój rzeki, koryto, terasa, delta, estuarium, podstawa erozyjna</i> , – rozumie zróżnicowanie działalności rzeki w zależności od spadku, – potrafi wyróżnić w przebiegu rzeki bieg górny, środkowy i dolny;	– zna pojęcia: <i>kaptaż, erozja wgłębna, przełom antecedentny i epigenetyczny</i> , – zna różne układy sieci rzecznej, – rozumie proces tworzenia się kociołków eworsyjnych w biegu górnym rzeki, – rozumie proces tworzenia się teras rzecznych i przełomów, – rozumie, że układ sieci rzecznej zależy od budowy geologicznej, – potrafi opisać działalność rzeki w każdym odcinku;

Funkcjonowanie systemu przyrodniczego Ziemi	Hydrosfera w życiu ludzi	Rzeźbotwórcza działalność rzeki. Jeziora na świecie.	Płyta CD-ROM * Ćwiczenia na podstawie różnych źródeł, np. wykresów. Ścieżka czytelnicza i medialna: Tradycyjne i nowoczesne źródła informacji.	<ul style="list-style-type: none"> – zna typy rzek i ustroje rzeczne, – zna typy genetyczne jezior, – potrafi wskazać ważne szlaki żeglugowe, – potrafi wskazać ważne łowiska; 	<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcia: <i>bagno, mokradło, moczary, trzęsawisko, torfowisko,</i> – zna zasady podziału wód morskich, – zna etapy sukcesji jeziora, – rozumie znaczenie połączeń kanałowych dla działalności człowieka, – rozumie znaczenie żeglugi kabotażowej i międzymorskiej dla człowieka, – potrafi wskazać przyczyny powstawania i rolę bagien dla środowiska, – potrafi scharakteryzować ustroje rzeczne w różnych strefach klimatycznych, – potrafi wskazać przykłady gospodarczego wykorzystania jezior i mórz, – potrafi obliczyć spadek rzeki, – wskazuje na możliwości wykorzystania morza jako źródła produkcji żywności;
	Rzeźbotwórcza działalność lodowców i lądolodów	Lądolody i lodowce górskie na Ziemi.	Płyta CD-ROM * Film	<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcia: <i>lód, firn, lodowiec, lądolód, pole firnowe, granica wieloletniego śniegu,</i> – zna nazwy form polodowcowych, – potrafi wskazać przykłady form polodowcowych w Polsce, – potrafi wskazać zasięg ostatniego zlodowacenia na świecie; 	<ul style="list-style-type: none"> – zna warunki powstawania form lodowcowych, – rozumie pojęcie: ruchy izostatyczne, – zna typy lodowców górskich, – zna pojęcia: <i>ablacja, eratyki, nunutaki, rzeźba młodo- i staroglacjalna, doliny wiszące, niwacja,</i> – potrafi wskazać obszary współcześnie zlodowacone;
	Rzeźbotwórcza działalność wiatru	Działalność rzeźbotwórcza wiatru.	Płyta CD-ROM * Film, rysunki	<ul style="list-style-type: none"> – zna trzy typy pustyń, formy eoliczne, – zna pojęcia: <i>korazja, deflacja, ergi, serriry, hamady,</i> – rozumie różnice genetyczne między wydhami nadmorskimi i śródlądowymi, – potrafi wskazać obszary pustynne na świecie; 	<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcia: <i>ripplemarki, jardangi, szotty,</i> – zna warunki powstawania lessu, – zna inne typy pustyń, – rozumie wpływ prądów morskich na tworzenie się pustyń, – potrafi opisać rzeźbotwórczą działalność wiatru;

Funkcjonowanie systemu przyrodniczego Ziemi	Gleby i ich walory użytkowe	Gleby i ich walory użytkowe.	<p>Płyta CD-ROM *</p> <p>Ćwiczenia na podstawie modeli typów glebowych; analiza mapy gleb.</p> <p>Ścieżka czytelnicza i medialna: Tradycyjne i nowoczesne źródła informacji.</p> <p>Ścieżka ekologiczna: Sposoby ochrony różnorodności biologicznej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcia: <i>profil i proces glebowy, poziom wmycia i wymycia, humus</i>, – rozumie różnicę między skałą a glebą, – potrafi omówić podstawowy profil glebowy, – potrafi opisać gleby ze względu na ich żyzność i urodzajność; 	<ul style="list-style-type: none"> – zna gleby astrefowe i antropogeniczne oraz klasy bonitacyjne gleb, – zna pojęcia: <i>aluwium, eluwium, geobionty, poziom glejowy, andosole</i>, – zna źródła zanieczyszczenia gleb, – rozumie zależność procesu glebowego od podłoża, pokrycia i warunków klimatycznych, – rozumie, na czym polega erozja gleb, – potrafi opisać profil glebowy bielicy, czarnoziem, gleby brunatnej, mady, rędziny i gleby laterytowej, – potrafi wskazać czynniki zapobiegające erozji gleby;
	Poziome i pionowe formy ukształtowania powierzchni ziemi	Formy pionowego ukształtowania Ziemi.	<p>Płyta CD-ROM *</p> <p>Ścieżka ekologiczna:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Sposoby ochrony różnorodności biologicznej. – Współpraca międzynarodowa w celu zrównoważonego rozwoju. 	<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcia: <i>nizina, wyżyna, góry, dolina, kotlina, wąwóz, jar, depresja, kryptodepresja, szelf, stok kontynentalny, rów tektoniczny</i>, – potrafi zlokalizować na mapie podstawowe formy ukształtowania powierzchni, – potrafi obliczyć wysokość względną; 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie, jak jest tworzona i co przedstawia krzywa hipsograficzna, – potrafi opisać budowę dna oceanicznego, – potrafi opisać hipsografię poszczególnych kontynentów i oceanów;
	Strefowe i astrefowe biomy na Ziemi	Strefowe i astrefowe biomy na Ziemi.	<p>Film *</p> <p>Ćwiczenia z mapą klimatyczną i gleb.</p> <p>Wielka encyklopedia geografii świata, t. 7 „Szata roślinna Ziemi”</p> <p>Ścieżka ekologiczna: Sposoby ochrony różnorodności biologicznej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zna czynniki warunkujące rozmieszczenie flory i fauny na lądach, – zna formy ochrony przyrody, – rozumie warunki, w jakich tworzą się poszczególne biomy, – potrafi scharakteryzować typowe strefowe i astrefowe zbiorowiska roślinne na świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> – zna podział na krainy zoogeograficzne, – zna pojęcia: <i>atol, rafa koralowa, plankton, nekton, litoral, abisal, bentos, las, namorzynowy</i>, – rozumie związki przyczynowo-skutkowe w wybranych strefach klimatyczno-glebowo-roślinnych, – potrafi wyjaśnić znaczenie równowagi ekologicznej oraz konieczność ochrony biosfery.

GIS* - ang. System Informacji Geograficznej